

УДК: 342.7:[502.171:546.212(4-672EU)

Biblid 1451-3188, 23 (2024)

Год XXIII, бр. 85, стр. 165–187

Изворни научни рад

Рад примљен 17. 1. 2024. године

Рад одобрен 2. 2. 2024. године

DOI: https://doi.org/10.18485/iipe_ez.2024.23.85.11

ПРАВО НА ЧИСТУ ВОДУ ПРЕМА ЗАКОНОДАВСТВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Ирис БЈЕЛИЦА ВЛАЈИЋ*

Анстракт: Залихе чисте, слатке воде представљају важан ресурс значајан за опстанак свих живих бића. Опстанак захтева свеобухватно и рационално управљање ресурсима и препознавање међусобне повезаности елемената који се односе на питку воду. Због комплексности материје, заједнички став о праву на приступ води много је теже постићи од консензуса о политичким правима. У законодавству Европске уније овај проблем је препознат кроз пружање гаранција остваривања права на воду, кроз заштиту свих водних ресурса којима би се задовољиле све веће потребе људи за водом у свим њиховим делатностима, уз истовремену заштиту екосистема. У том смислу, надлежни органи Европске уније донели су Директиву (ЕУ) 2020/2184, 16. децембра 2020. године, о квалитету воде намењене за људску употребу. Обавеза транспонована ове Директиве у национално законодавство требало би да буде ограничена на одредбе које представљају суштинске измене и допуне досадашњег законодавства Уније. У раду се кроз примену компаративног и историјског метода, и метода анализе садржаја, разматрају усвојени стандарди везани за чистоћу воде намењене људској употреби. Посебно се апострофирају мере које би државе чланице требало да предузму на плану обезбеђења чисте и квалитетне воде. На крају рада пружају се одговарајући закључци у вези са међународним обавезама Републике Србије, која је позвана да кроз усклађивање домаћег законодавства са законодавством Европске уније одговорније управља водним ресурсима и унапреди чистоћу и заштиту својих река.

Кључне речи: Право на чисту воду, законодавство Европске уније, обавезе држава чланица, Република Србија.

* Министарство одбране Републике Србије, Београд. Е-mail: iris_bjelica_vlajic@yahoo.com

1) УВОД

Вода је неопходан ресурс за живот на Земљи. Такође, вода је и кључна за производњу хране и заштиту животне средине. Право на воду дуго времена није било признато као самостално људско право, будући да као комплексно право припада свим људским бићима. Његова комплексност допринела је и његовој спорој примени. Право на воду подразумева посебне обавезе држава да обезбеде свима приступ довољној количини безбедне воде за пиће за личну и домаћу употребу. У том смислу, постоји и обавеза заштите квалитетних залиха и ресурса пијаће воде. Небезбедна вода постаје један од највећих светских здравствених и еколошких проблема, који посебно погађају најсиромашније делове света. У Резолуцији Генералне скупштине Уједињених нација 64/292, од 28. јула 2010. године, први пут експлицитно је наведено да је право на воду и санитарне услове људско право и да је без овог права немогућа реализација било којег другог људског права.¹ Постепено, право на воду се признаје у све више међународних докумената. Одредбе касније усвојених мултилатералних уговора показују да је дошло до еволуције у разумевању и признавању права на воду.² Стварању свести о значају приступа чистој води допринео је низ конференција о водама.³ Полазећи од члана 192(1) Уговора о функционисању Европске уније, Директивом 98/83/ЕЦ постављен је правни оквир за заштиту здравља људи од штетних ефеката било какве контаминације воде намењене за људску употребу. Директива је неколико пута суштински мењана. Идентификоване су четири области које нуде простор за побољшање, а то су: листа

¹ Родољуб Етински, „Изједначавање међународне заштите економских, социјалних и културних права са међународном заштитом политичких и грађанских права, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 2009, XLIII (3); Emilie Filmer-Wilson, „The Human Rights-Based Approach to Development: The Right to Water”, *Netherlands Quarterly of Human Rights Vol.23*(2), 2005; Malgosia Fitzmaurice, „The Human Right to Water”, *Fordham Environmental Law Review*, Vol. 18(3), 2006; Борис Кривокапић, „Појам људских права”, *Страни правни живот*, 60(1), 2017; Malcolm Langford, Anna F. S. Russell, „*The Human Right to Water, Theory, Practice and Prospects*”, Cambridge University Press Cambridge, 2017; Маријана Младенов, Горан Милојевић, „Људско право на воду са посебним освртом на праксу Европског суда за људска права”, *Страни правни живот* бр. 39, 2019; Милан Палевић, Милан Рапајић, „Право на воду као људско право и управно-правна регулација у Србији”, *Гласник Правног факултета у Крагујевцу*, Vol. 7(2), 2016.

² Мада Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима не помиње право на воду, једно од закључних запажања Комитета за економска, социјална и културна права односи се на обавезе да се обезбеди приступ безбедној води за пиће и санитарним условима. Касније су међународна тела и судови почели да изводе право на воду из других људских права.

³ Конференције у Мар дел Плати (Аргентина) 1977. године, Даблину 1992. године, Конференција Уједињених нација о животној средини и развоју у Рио де Жанеиру 1992. и Светска конференција о људским правима у Бечу 1993. године.

параметарских вредности заснованих на квалитету, ограничено ослањање на приступ заснован на ризику, непрецизне одредбе о информацијама за потрошаче и диспаритети између система одобрења за материјале који долазе у контакт са водом намењеној за људску потрошњу. Поред тога, као посебан проблем идентификована је чињеница да део становништва, посебно маргинализоване групе, немају приступ води намењеној за људску потрошњу, а обезбеђивање таквог приступа је обавеза у оквиру Циља 6 Агенде Уједињених нација 2030 за одрживи развој. Коначно, идентификовано је питање општег недостатка свести о цурењу воде, које је потакнуто недовољним улагањем у одржавање и обнову водоводне инфраструктуре.⁴ Да би се на нивоу Европске уније утврдили минимални критеријуми са којима вода намењена за људску употребу треба да буде усклађена, усвојена је Директива (ЕУ) 2020/2184 Европског парламента и Савета 16. децембра 2020. године о квалитету воде намењене за људску употребу. Саставни део Директиве чини и 7 анекса. Директива прописује неопходне мере које државе чланице треба да предузму како вода намењена за људску исхрану не би садржавала било какве микроорганизме и паразите нити супстанце које, у броју или концентрацији, представљају потенцијалну опасност по људско здравље.

Из делокруга ове Директиве искључене су природне минералне воде и воде које су медицински производи, јер су такве врсте воде обухваћене Директивама 2009/54/ЕЗ и 2001/83/ЕЗ.⁵ У случају воде намењене за људску исхрану која се ставља у флаше или контејнере намењене продаји, или која се користи у производњи, припреми или третману хране, таква вода би, у принципу, требало да настави да буде у складу са овом Директивом до тачке усаглашености, тј. до оне тачке кад је треба сматрати храном намењеној људској исхрани, а у складу са Уредбом (ЕЗ) 178/2002. На субјекте у пословању са храном, који имају сопствени извор воде и делују као снабдевачи, такође се примењује ова Директива и то на исти начин као и на друге снабдеваче водом. Параметри индикатора немају директан утицај на јавно здравље, али су важно средство за одређивање начина на који функционишу производни и дистрибутивни објекти за воду намењену људској потрошњи, као и за процену квалитета воде. Такви параметри могу помоћи да се идентификују недостаци у третману воде. Они играју важну улогу у повећању и одржавању поверења потрошача у квалитет воде. Државе чланице треба да осигурају да

⁴ Истакнуто у Специјалном извештају Европског ревизорског суда бр. 12/2017 од 5. јула 2017. године

⁵ Међутим, Директива 2009/54/ЕЗ бави се природним минералним водама и изворским водама, а само прва категорија треба да буде изузета из делокруга ове Директиве. Видети: "Directive 2009/54/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the exploitation and marketing of natural mineral waters (Recast)", *OJ L* 164, 26.6.2009.

се такви параметри прате, а где је то неопходно ради заштите здравља људи на њиховој територији државе чланице треба да одреде вредности за додатне параметре који нису укључени у Анекс I, на основу принципа предострожности. Безбедна вода намењена људској исхрани подразумева не само одсуство штетних микроорганизама и супстанци, већ и присуство одређених количина природних минерала и есенцијалних елемената, с обзиром на то да дуготрајна потрошња деминерализоване воде или воде са веома ниским садржајем есенцијалних елемената као што су калцијум и магнезијум могу угрозити људско здравље. Одређена количина таквих минерала је од виталног значаја како би се обезбедило да вода намењена за људску употребу није ни агресивна ни корозивна и да јој се побољша укус. Минимална концентрација тих минерала се разматра у складу са локалним условима. Европска унија и државе чланице обавезале су се, у оквиру својих надлежности, на праћење и ревизију напретка ка циљевима одрживог развоја на националном, регионалном и глобалном нивоу. Неки од циљева одрживог развоја и право на воду не спадају у еколошку политику или социјалну политику Уније, која је ограничена и комплементарна по природи. Имајући у виду ограничења надлежности прикладно би било осигурати да је стална посвећеност држава чланица праву на воду у складу са овом Директивом, уз поштовање принципа супсидијарности. У том смислу, државе чланице предузимају значајне напоре да побољшају приступ води намењеној за људску употребу. Поред тога, Економска комисија Уједињених нација за Европу (UNECE) и Протокол о води и здрављу регионалне канцеларије СЗО за Европу, уз Конвенцију о заштити и коришћењу прекограничних водотокова и међународних језера из 1992. године чији су чланице многе државе Уније, имају за циљ да заштите здравље људи кроз боље управљање водама, уз смањење болести повезаних са водом. Државе чланице би могле да искористе документе са упутствима развијеним у оквиру надлежности тог Протокола да процене основну ситуацију о приступу води и да дефинишу неопходне акције за побољшање равноправног приступа води за све.

Прикладно би било да државе чланице посвете посебну пажњу рањивим и маргинализованим групама предузимањем неопходних мера за побољшање приступа води за људску употребу. Без прејудуцирања права држава чланица да дефинишу те групе, било би важно да ове групе укључују избеглице, номадске заједнице, бескућнике и мањинске културе као што су Роми и путници.⁶

⁶ Такве мере за побољшање приступа, препуштене уважавању држава чланица, могу да укључују обезбеђење алтернативних система снабдевања водом (уређаје за индивидуални третман), кроз коришћење цистерни или неопходних инфраструктура за кампове.

2) МЕРЕ ЕУ

„Директива (ЕУ) 2020/2184 Европског парламента и Савета од 16. децембра 2020. године о квалитету воде намењене за људску употребу“ [Directive (EU) 2020/2184 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2020 on the quality of water intended for human consumption (recast)].⁷

3) САДРЖАЈ

Директива се односи на квалитет воде намењене за људску употребу. Како право на чисту воду има два аспекта: квалитет воде и неометан приступ овом добру, циљеви ове Директиве су да заштити људско здравље од штетних ефеката било каквог загађења воде намењене за људску употребу. Њена примена би требало да обезбеди здравију воду за људску употребу. Зато ова Директива поштује основна права и поштује принципе признате Повељом о основним правима Европске уније и посебно настоји да промовише принципе који се односе на здравствену заштиту, приступ услугама од општег економског интереса, заштиту животне средине и заштиту потрошача. Вода намењена за људску исхрану подразумева: сву воду, у првобитном стању или након третмана, намењену за пиће, кување, припремање хране или друге кућне потребе у јавним и приватним просторијама, и то без обзира на порекло и да ли се снабдева из дистрибутивне мреже, цистерне или се ставља у боце или контејнере. То укључујући изворску воду, као и сву воду која се користи у било ком пословању са храном (у производњи, преради, конзервисању или маркетинг производа или супстанци намењених за људску исхрану). Директива се не примењује на природне минералне воде признате као такве од стране надлежних органа, како је наведено у Директиви 2009/54/ЕЗ или воде које су медицински производи у смислу Директиве 2001/83/ЕЗ. Државе чланице могу изузети од ове Директиве: (а) воду намењену искључиво за оне сврхе за које су надлежни органи уверени да квалитет воде нема утицаја, директно или индиректно, на здравље потрошача у питању; (б) воду намењену за људску потрошњу из појединачног снабдевања (у том случају ће државе чланице које прибегавају изузећима обезбедити да дотично становништво буде обавештено о таквом прибегавању изузећима, и о било којој радњи која се може предузети да заштити људско здравље од штетних ефеката који настају од сваке контаминације воде намењене за људску употребу).⁸ Поред

⁷ Видети: „Извори“.

⁸ Снабдевачи водом који снабдевају мање од 10 м³ дневно у просеку или опслужују мање од 50 лица као део комерцијалне или јавне делатности подлежу само члановима 1. до 6. и члановима 13, 14. и 15. ове Директиве и њеним релевантним Анексима.

тога, када је очигледна потенцијална опасност по људско здравље, која произилази из квалитета такве воде, дотичном становништву ће се одмах дати одговарајући савет. Државе чланице могу да изузму субјекте у пословању са храном из ове Директиве у погледу воде која се користи за посебне сврхе пословања са храном, ако су надлежни национални органи уверени да квалитет такве воде не може утицати на безбедност хране у њеном готовом облику и да је вода за снабдевање прехранбеним производима у складу са релевантним законодавством о храни. Државе чланице обезбедиће да произвођачи воде намењене за људску употребу која се ставља у боце или контејнере поштују одредбе Директиве. Ефикасност ове Директиве и њен циљ заштите здравља људи, у контексту еколошке политике Уније, захтевају да физичка или правна лица могу да се ослоне на њу у правним поступцима. Национални судови тако могу узети у обзир ову Директиву као део права Уније како би, између осталог, преиспитали одлуке националног органа тамо где је то потребно. Поред тога, према устаљеној судској пракси Суда правде, према принципу искрене сарадње из члана 4(3) Уговора о Европској унији (ТЕУ), на судовима држава чланица је да обезбеде судску заштиту права лица према праву Уније. Штавише, члан 19(1) ТЕУ захтева од држава чланица да обезбеде правне лекове довољне да обезбеде ефикасну судску заштиту у областима које покрива право Уније. У циљу прилагођавања ове Директиве научно-техничком прогресу, задатак је Европске агенције за хемикалије да укључи или уклони са европских позитивних листа полазне супстанце, саставе или састојаче, успостави ознаке за производе који долазе у контакт са водом и усвоји методологије за мерење микропластике. Од посебног је значаја да Комисија спроведе одговарајуће консултације током свог припремног рада, укључујући и консултације на експертском нивоу, да би се обезбедило равноправно учешће свих заинтересованих страна у припреми делегираних аката. Да би се обезбедили јединствени услови за спровођење ове Директиве, Комисији треба пренети извршна овлашћења за усвајање методологија за испитивање и прихватање полазних супстанци, састава и састојача, европских позитивних листа полазних супстанци, састава и састојача и процедуре и методе за испитивање и прихватање финалних материјала направљених од тих полазних супстанци, састава и састојача. Проведбена овлашћења требало би да буду додељена Комисији за усвајање формата и модалитета за представљање информација које треба да обезбеде државе чланице и које ЕЕА сакупи у вези примене ове Директиве.⁹ Државе чланице требало би да утврде правила о

⁹ Та овлашћења треба да се примењују у складу са Уредбом (ЕУ) бр. 182/2011. Видети: "Regulation (EU) No 182/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 laying down the rules and general principles concerning mechanisms for control by Member States of the Commission's exercise of implementing powers", *OJ L* 55, 28.2.2011.

казнама које се примењују на кршење националних одредби усвојених у складу са овом Директивом. Оне би требало да предузму све неопходне мере да обезбеде да се иста спроводе. Казне треба да буду ефикасне, сразмерне и одвраћајуће. Да би снабдевачи водом имали на располагању пун сет података када почну да врше процену ризика и управљање ризиком система снабдевања, требало би увести прелазни период од три године за нове параметре, што ће омогућити државама чланицама да изврше идентификацију опасности и опасних догађаја током прве три године након крајњег датума за транспозицију ове Директиве. Такође би требало снабдевачима водом пружити податке о новим параметрима, чиме се избегава непотребно праћење од стране снабдевача водом. Постављене вредности морају, као минимум, да задовоље захтеве из Директиве.¹⁰ Државе чланице ће обезбедити да снабдевање, третман и дистрибуција воде намењене за људску потрошњу подлеже приступу заснованом на ризику који покрива цео ланац снабдевања од подручја слива, захватања, третмана, складиштења и дистрибуције воде до тачке усаглашености. Државе чланице могу прилагодити примену приступа заснованог на ризику, без угрожавања циља ове Директиве у погледу квалитета воде, када постоје посебна ограничења због географских околности као што су удаљеност или ограничена доступност зоне водоснабдевања. Државе чланице ће обезбедити да постоји јасна и одговарајућа расподела одговорности између заинтересованих страна, како су то дефинисале државе чланице, за примену приступа заснованог на ризику. Таква расподела одговорности биће прилагођена њиховом институционалном и законском оквиру.¹¹ Снабдевачи водом, који врше мониторинг у сливним подручјима за тачке захватања или у сировој води, требало би да обавесте надлежне органе о трендовима и неуобичајеним бројевима или концентрацијама праћених параметара, супстанци или загађивача. Државе чланице ће обезбедити да се изврши процена ризика домаћих дистрибутивних система и да се материјали који су намењени новим инсталацијама користе, тј. да у случају поправки или реконструкције постојећих инсталација за захватање, третман, складиштење или дистрибуцију воде намењене за људску употребу не угрожава директно или индиректно заштиту здравља. Комисија ће усвојити акте за спровођење и утврђивање специфичних минималних хигијенских захтева за материјале који долазе у контакт са водом намењеним за људску употребу у циљу

¹⁰ Вредности су у складу са чланом 5. за параметре наведене у деловима А и Б Анекса I.

¹¹ Процена ризика и управљање ризиком у сливима за тачке захватања воде намењене за људску потрошњу, процена ризика домаћих дистрибутивних система и процена ризика и управљање ризиком система снабдевања биће спроведени по први пут до 12. јула 2027. Та процена ризика и управљање ризиком ревидираће се у редовним интервалима не дужим од шест година.

обезбеђивања јединствене примене.¹² Прве европске позитивне листе које ће бити усвојене засниваће се, између осталог, на постојећим националним позитивним листама. У ту сврху државе чланице обавестиће Европску агенцију за хемикалије (ЕЦХА) о свим постојећим националним позитивним листама, другим одредбама и доступним документима о процени.¹³ На основу мишљења ЕЦХА, Комисија ће редовно прегледати и ажурирати акте о спровођењу у складу са најновијим научним и технолошким развојем. Комисија ће осигурати да сви релевантни акти или мандати за стандардизацију, које усвоји у складу са другим законодавством Уније, буду саставни делови ове Директиве. У сврху укључивања или уклањања са европских позитивних листа почетних супстанци, састава или састојака, економски оператери или релевантни органи ће поднети пријаве ЕЦХА, а Комитет за процену ризика ЕЦХА издаће мишљење о свакој поднетој пријави.¹⁴ Ово не спречава државе чланице, посебно када то захтева специфичан локални квалитет сирове воде, да усвоје строже заштитне мере за употребу финалних материјала у специфичним или прописно оправданим околностима, у складу са чланом 193. УФЕУ. О таквим мерама ће се обавестити Комисија.¹⁵ До усвајања аката за спровођење, државе чланице

¹² Проведбеним актима се утврђује да ће се до 12. јануара 2024. године, усвојити методологије за тестирање и прихватање полазних супстанци, композиција и састојака које ће бити укључене у европске позитивне листе почетних супстанци, састава или састојака. Такође ће се усвојити и процедуре и методе за испитивање и прихватање финалних материјала који се користе у производу направљеном од материјала или комбинација полазних супстанци, композиција или састојака на европским позитивним листама. До 12. јануара 2025. године, на основу листа које је саставила ЕЦХА, у европске позитивне листе почетних супстанци, састава или састојака за сваку групу материјала укључиће се услови за њихову употребу и границе миграције (замућеност, укус, мирис, боја, укупни органски угљеник, ослобађање неочекиваних супстанци и повећање микробног раста, који ће се тестирати у води за миграцију; методе за испитивање утицаја на квалитет воде).

¹³ Рок за достављање позитивних листа је 12. јул 2021. године, а Европска позитивна листа полазних супстанци за органске материјале узима у обзир листу коју је утврдила Комисија у складу са чланом 5. Уредбе (ЕЗ) бр. 1935/2004. Видети: "Regulation (EC) No 1935/2004 of the European Parliament and of the Council of 27 October 2004 on materials and articles intended to come into contact with food and repealing Directives 80/590/EEC and 89/109/EEC", *ОЈ* L 338, 13.11.2004.

¹⁴ У складу са тачком (ц) члана 76(1) Уредбе (ЕЗ) бр. 1907/2006. Видети: "Consolidated text: Regulation (EC) No 1907/2006 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 concerning the Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH), establishing a European Chemicals Agency, amending Directive 1999/45/EC and repealing Council Regulation (EEC) No 793/93 and Commission Regulation (EC) No 1488/94 as well as Council Directive 76/769/EEC and Commission Directives 91/155/EEC, 93/67/EEC, 93/105/EC and 2000/21/EC", *ОЈ* L 396, 30.12.2006.

¹⁵ Приликом утврђивања која ће се процедура оцењивања усаглашености користити, Комисија ће као полазну тачку узети Систем 1+ оцењивања и верификације константности перформанси утврђен у Анексу В Уредбе (ЕУ) 305/2011, или широко еквивалентан поступак.

имају право да задрже или усвоје националне мере о специфичним минималним хигијенским захтевима за материјале, под условом да су те мере у складу са правилима ТФЕУ. Комисија ће затражити од једне или више европских организација за стандардизацију да израде европски стандард за једнообразно испитивање и процену производа у контакту са водом намењених за људску употребу. Најкасније 12. јануара 2032. године Комисија ће представити извештај Европском парламенту и Савету, посебно процењујући да ли је здравље људи у погледу питања обухваћених овим чланом адекватно заштићено широм Уније, да ли унутрашње тржиште производа у контакту са водом намењених за људску употребу функционише исправно и постоји ли потреба за даљим предлогом закона о питањима обухваћеним овим чланом. Државе чланице ће предузети све неопходне мере да обезбеде да се праћење квалитета воде намењене за људску употребу редовно спроводи, како би провериле да ли вода доступна потрошачима испуњава параметарске вредности ове Директиве. Узорци воде намењене за људску употребу узимају се тако да буду репрезентативни за њен квалитет током целе године. Државе чланице обезбедиће да се сваки неуспех у испуњавању параметарских вредности одмах истражи како би се идентификовао узрок. Ако вода намењена за људску исхрану не испуњава параметарске вредности, држава чланица осигураће да се што пре предузму потребне корективне мере како би се повратио квалитет те воде и забраниће или ограничити свако снабдевање водом намењеној за људску потрошњу која представља потенцијалну опасност по људско здравље. У прописно оправданим околностима, државе чланице могу предвидети одступања од параметарских вредности, под условом да таква одступања не представљају потенцијалну опасност по здравље људи, а снабдевање водом намењеној за људску употребу у дотичном подручју не може се одржавати на било који други разуман начин.¹⁶ Поменута одступања биће ограничена на што је могуће краћи период и не смеју трајати дуже од три године. Поред тога, држава чланица ће, по потреби, обезбедити да се савети дају одређеним групама становништва за које би одступање могло представљати посебан ризик. Предузимње неопходних мера за побољшање или одржавање приступа води намењеној за људску употребу је за све, а посебно за рањиве и маргинализоване групе, како их дефинишу државе чланице. Предузеће се активности у циљу промовисања употребе воде из славине за људску употребу и узети у обзир специфични локални услови, као што су клима и географија. Државе чланице обезбедиће да адекватне, ажурне информације о води намењеној за људску употребу буду доступне уз поштовање важећих правила о заштити података. Комисија, ЕЕА и Европски центар за превенцију

¹⁶ Одступања уређује члан 15. Директиве, а евалуација је дефинисана чланом 19. Директиве.

и контролу болести треба да имају приступ прикупљеним подацима. Комисија може усвојити додатне акте који прецизирају формат за представљање информација које чланице треба да достављају. Комисија ће до 12. јануара 2035. године извршити процену ове Директиве. Најмање сваких пет година Комисија ће прегледати Анексе I и II због научног и техничког напретка, и где буде прикладно подносиће законодавни предлог за измену ове Директиве. Државе чланице обезбедиће да лабораторије или стране лабораторије примењују праксу система управљања квалитетом у складу са ЕН ИСО/ИЕЦ 17025 или другим еквивалентним стандардима прихваћеним на међународном нивоу.¹⁷

4) МЕРЕ ЗА ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ЧИСТЕ И ЗДРАВЕ ВОДЕ

Државе чланице предузеће мере неопходне да обезбеде да вода намењена за људску употребу буде здрава и чиста. За потребе минималних захтева ове Директиве, вода је здрава и чиста ако је слободна од било каквих микроорганизама и паразита, и било каквих супстанци које у броју или концентрацији представљају потенцијалну опасност по здравље људи. Државе чланице обезбедиће да мере предузете за спровођење ове Директиве ни у ком случају не дозвољавају директно или индиректно било какво погоршање садашњег квалитета воде намењене за људску употребу или било какво повећање загађења вода које се користе за производњу воде намењене за људску употребу. У том смислу важи принцип предострожности.

Мера одређивања листе параметара и параметарских вредности

Регионална канцеларија Светске здравствене организације (СЗО) за Европу извршила је детаљан преглед листе параметара и параметарских вредности наведених у Директиви 98/83/ЕЗ како би утврдила да ли постоји потреба да се та листа прилагоди техничком и научном напретку. Резултат прегледа био је да треба контролисати ентеричне патогене и легионелу и додати шест хемијских параметара или група параметара. За четири од шест нових параметара или група параметара, у Директиви су постављене вредности строже од оних које је предложила СЗО.¹⁸ Своје мишљење о

¹⁷ За потребе процене еквиваленције алтернативних метода са методама утврђеним у овом анексу, државе чланице могу користити стандард ЕН ИСО 17994 или стандард ЕН ИСО 16140 или било који други сличан међународно прихваћен протокол.

¹⁸ За хром, вредност остаје под ревизијом СЗО и стога би требало применити прелазни период од 15 година пре него што вредност постане строжа. Поред тога, СЗО је препоручила да се три репрезентативна једињења која ометају рад ендокриног система могу узети у обзир, са вредностима од 0,1 µg/l за бисфенол А, 0, 3 µg/l за Нонилфенол и 1 ng/l за Бета-естрадиол.

вредности параметара поред СЗО даје и Европска агенција за безбедност хране (ЕФСА).¹⁹ Трајан проблем представљају постојеће оловне цеви у кућама и зградама јер државе чланице немају потребна овлашћења да наметну замену тих цеви, док за све нове материјале који долазе у контакт са водом намењеном за људску употребу, без обзира да ли ће се користити у системима снабдевања или у домаћим дистрибутивним системима, треба да буду одобрени у складу са овом Директивом и треба да се примењује вредност од 5 $\mu\text{g}/\text{l}$ на славини.²⁰ Ефекти једињења у настајању, као што су једињења која ометају ендокрини систем, фармацеутски производи и микропластика, на људско здравље који се нађу у води намењеној за људску употребу, те да би обухватили нова једињења у настајању у ланцу снабдевања, ова Директива уводи механизам листе за праћење који ће омогућити да се одговори на растуће забринутости на динамичан и флексибилан начин. Такође и да се одговори на изазове који настају са новим сазнањима о овим једињењима који угрожавају људско здравље у складу са најприкладнијим приступима и методологијама праћења.²¹ Међутим, не сматрају се све предложене промене СЗО неопходним, јер приступ уведен Директивом Комисије 2015/1787 омогућава снабдевачима водом да се са листе параметара који се прате под одређеним условима уклоне неки параметри. Вредности параметара утврђене у овој Директиви засноване су на доступним научним сазнањима и принципу предострожности и одабране, што омогућава да се вода намењена за људску употребу може безбедно конзумирати током целог живота, чиме се обезбеђује висок ниво здравствене заштите. Како би се спречили микробиолошки и хемијски ризици, треба да се користи метод процене ризика на разматрање јавног здравља. Тамо где постоји ризик да вода намењена за људску потрошњу није у складу са вредностима параметара одређеним у складу са прописаним правилима, државе чланице ће обезбедити да се предузимају одговарајуће мере да се смањи или елиминише ризик од неусаглашености са вредностима параметара (нпр. саветовање власника имовине о свим могућим корективним радњама које би могли да предузму, као и друге мере као што су одговарајуће технике третмана, да се промене природа или својства воде пре него што је

¹⁹ По мишљењу ЕФСА, из 2015. године, одлучено је да се једно од та три једињења, бисфенол А, дода овој Директиви са параметарском вредношћу заснованом на здрављу од 2,5 $\mu\text{g}/\text{l}$.

²⁰ СЗО је препоручила да се задржи тренутна параметарска вредност од 10 $\mu\text{g}/\text{l}$, а на крају прелазног периода од 15 година, параметарска вредност за олово треба да буде 5 $\mu\text{g}/\text{l}$.

²¹ Овај механизам надзорне листе за воду намењену за људску потрошњу део је различитих политика Уније. Видети: „Стратешки приступ Европске уније фармацеутским производима у животној средини“, Саопштење Комисије од 11. марта 2019. године; „Ка свеобухватном оквиру Европске уније о ендокриним дисрупторима“, Саопштење Комисије од 7. новембра 2018. године; „Ка стратегији Уније за одрживу политику хемикалија“, Закључци Савета од 26. јуна 2019. године.

испоручена како би се смањило или елиминисао ризик да вода не буде у складу са параметарским вредностима након снабдевања и свим могућим додатним корективним радњама које би требало да предузму). У случајевима када је неусаглашеност са вредностима параметара потенцијална опасност по људско здравље, државе чланице ће, што је пре могуће, обавести све погођене потрошаче о потенцијалној опасности по људско здравље и њеном узроку, о прекорачењу параметарске вредности и о предузетим корективним мерама, укључујући забрану или ограничење употребе и редовно давати и ажурирати потребне савете потрошачима о условима потрошње и коришћења воде, водећи посебно рачуна о групама становништва са повећаним здравственим ризицима везаним за воду, а кад се утврди да више нема потенцијалне опасности по здравље људи о томе обавестите потрошаче.

Мера процене ризика и управљања ризиком

Превентивно сигурносно планирање и елементи засновани на ризику разматрани су само у ограниченој мери у Директиви 98/83/ЕЗ. Први елементи приступа заснованог на ризику уведени су 2015. године у Директиви 2015/1787/ЕУ. Исти дозвољавају државама чланицама да одступе од својих успостављених програма праћења, под условом да се изврше кредибилне процене ризика које би могле бити засноване на Смерницама СЗО за квалитет воде за пиће.²² Приступ безбедности вода заснован на ризику покрива цео ланац снабдевања од сливног подручја, захватања, третмана, складиштења и дистрибуције до тачке усаглашености.²³ Требало би да се ефикасније узме у обзир и утицај климатских промена на водне ресурсе. Приступ заснован на ризику састоји се од три компоненте:

- Идентификација опасности повезаних са сливним подручјима за тачке захвата (процена ризика и управљање ризиком сливних подручја за тачке захватања воде намењене за људску потрошњу);
- Могућност за снабдевача водом да прилагоди праћење главним ризицима и да предузме неопходне мере за управљање ризицима идентификованим у ланцу снабдевања од захватања, третмана, складиштења и дистрибуције воде (процена ризика и управљање ризиком од систем снабдевања);
- Процена потенцијалних ризика који произилазе из домаћих дистрибутивних система, као што су легионела или олово (процена

²² Смернице СЗО постављају приступ „Плану за безбедност воде“, укључујући и план за мале заједнице. Заједно са стандардом ЕН 15975-2 о безбедности снабдевања пијаћом водом, међународно су признати принципи.

²³ Тај приступ треба да се заснива на стеченом знању и акцијама у складу са Директивом 2000/60/ЕЗ.

ризика домаћих дистрибутивних система), са посебним фокусом на приоритетне премисе.²⁴

Те процене требало би редовно ревидирати, између осталог, као одговор на претње од екстремних временских догађаја повезаних са климом, познатих промена људских активности у области захватања или као одговор на инциденте везане за извор. Приступ заснован на ризику треба да обезбеди сталну размену информација између надлежних органа и снабдевача водом. Изузеци од имплементације приступа заснованог на ризику требало би да буде за снабдеваче водом који врше снабдевање у просеку између 10 м³ и 100 м³ дневно, или опслужују између 50 и 500 људи да би се смањило њихово потенцијално административно оптерећење (под условом да се спроводи редовно праћење квалитета воде у складу са овом Директивом), као и специфична ограничења поморских пловила која десалинизирају воду и превозе путнике. Процена ризика и управљање ризиком у сливним подручјима за тачке захвата треба да имају холистички приступ и да буду усмерени на смањење нивоа третмана потребног за производњу воде намењене за људску потрошњу, на пример смањењем притисака који изазивају загађење или ризик загађења водних тела која се користе за захватање воде намењене за људску употребу. Државе чланице треба да карактеришу тачке захватања и идентификују опасности и опасне догађаје који могу да доведу до погоршања квалитета воде, као што су могући извори загађења повезани са тим сливовима.²⁵ Тамо где се површинске воде користе за воду намењену за људску потрошњу, државе чланице у својој процени ризика треба да обрате посебну пажњу на микропластику и једињења која ометају ендокрине системе, и где је потребно, треба да захтевају од снабдевача водом да такође прате и по потреби, спроводе третман за оне и друге параметре који су укључени у листу надзора, ако се сматрају потенцијалном опасношћу по људско здравље. На основу процене ризика сливних подручја за тачке захвата, треба предузети мере управљања за спречавање или контролу идентификованих ризика како би се заштитио квалитет воде намењене за људску употребу. Када држава чланица утврди, кроз идентификацију опасности и опасних догађаја, да параметар није присутан у сливовима за тачке захватања јер се та супстанца никада не појављује у телима подземних вода или површинских водних тела, треба да

²⁴ Процена ризика и управљање ризиком сливних подручја за захватне тачке воде намењене људској потрошњи одређена је чланом 8 Директиве.

²⁵ Када је то потребно због идентификације опасности, државе чланице треба да прате загађиваче које идентификују као релевантне, као што су нитрати, пестициди или фармацевтски производи идентификовани према Директиви 2000/60/ЕЗ, или због њиховог природног присуства у области захватања или због информација од добављача воде, у вези наглог повећања концентрације одређеног параметра у сировој води. Видети: "Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy", *OJ L 327*, 22.12.2000.

обавести релевантне снабдеваче водом и омогући им да смање учесталост праћења тог параметра, или да уклоне тај параметар са листе параметара који се прати. На основу резултата спроведене процене ризика, државе чланице ће дефинисати и спроводити превентивне мере у сливовима за тачке захвата, где је то потребно за очување квалитета воде намењеног за исхрану људи. Оне ће дефинисати и спроводити мере за ублажавање утицаја у сливним подручјима за тачке захвата и обезбедиће одговарајуће праћење параметара, супстанци или загађивача у површинским или подземним водама у сливовима за тачке захватања, или у сировој води, који би могли представљати ризик по здравље људи кроз потрошњу воде, или која би могла довести до неприхватљивог погоршања квалитета воде намењене за људску исхрану, а који нису узети у обзир у праћењу извршеном у складу са члановима 7. и 8. Директиве 2000/60/ЕЗ. Државе ће вршити процену за успостављања или прилагођавања заштитних зона за подземне и површинске воде. На основу резултата процене ризика, државе чланице обезбедиће да се предузму следеће мере управљања ризиком: (а) дефинисање и спровођење контролних мера за спречавање и ублажавање идентификованих ризика у систему снабдевања који би могли да угрозе квалитет воде; (б) дефинисање и спровођење контролних мера у систему снабдевања; (ц) спровођење програма оперативног мониторинга специфичног за снабдевање; (д) обезбеђивање да, када је дезинфекција део припреме или дистрибуције воде намењене за људску употребу, ефикасност примењене дезинфекције буде валидирана тако да се свака контаминација од нуспроизвода дезинфекције одржава на што је могуће нижем нивоу без угрожавања дезинфекције и да супстанце које остану у води не угрожавају испуњавање општих обавеза; (е) провера да материјали, хемикалије за третман и филтерски медији који долазе у контакт са водом намењеном за људску употребу која се користи у систему снабдевања одговарају постављеним захтевима. Да би се смањили ризици повезани са домаћом дистрибуцијом у свим домаћим дистрибутивним системима, државе чланице ће обезбедити да се предузму мере које се сматрају релевантним.²⁶ Где је то прикладно, државе чланице обезбедиће да загађивачи, у сарадњи са снабдевачима водом и другим релевантним заинтересованим странама, предузму превентивне мере у складу са Директивом 2000/60/ЕЗ и да се ефикасност свих мера преиспитује у одговарајућим интервалима. Државе чланице обезбедиће да снабдевачи водом и надлежни органи имају приступ тим информацијама и резултатима праћења. На основу тих информација државе чланице могу: (а) захтевати од снабдевача водом додатно праћење или третман одређених параметара; (б) дозволити снабдевачима водом да смање учесталост праћења параметра, или да уклоне параметар са листе параметара које снабдевач водом треба да прати.

²⁶ Мере су наведене у члану 6. став 3.

Мера праћења (мониторинга) и одржавања квалитета воде

Директива 2000/60/ЕЗ захтева од држава чланица да идентификују водна тела која се користе за захватање воде намењене за људску потрошњу, да их прате и да предузму неопходне мере да избегну погоршање њиховог квалитета како би смањиле ниво захтеваног третмана пречишћавања у производњи воде која је погодна за људску употребу. Да би се избегло било какво дуплирање обавеза, државе чланице треба да користе доступне резултате праћења сливова, добијене у складу са члановима 7. и 8. Директиве 2000/60/ЕЗ или другим релевантним законодавством Уније. Параметарске вредности утврђене у овој Директиви за потребе процене квалитета воде намењене за људску потрошњу треба да се придржавају на месту где вода излази из славина које се иначе користе за воду намењену за људску употребу. Међутим, СЗО напомиње да у Унији легионела изазива највећи здравствени терет од свих патогена који се преносе водом, а преноси се системима топле воде удисањем. Стога је јасно повезана са домаћим дистрибутивним системима. Пошто би наметање једностране обавезе праћења свих приватних и јавних просторија за овај патоген довело до неразумно високих трошкова, процена ризика домаћих дистрибутивних система је погоднија за решавање овог питања. Поред тога, потенцијалне ризике који произилазе из производа и материјала у контакту са водом намењеном за људску потрошњу такође треба узети у обзир у тој процени ризика. На основу процене ризика, државе чланице треба да предузму све неопходне мере да обезбеде, између осталог, да постоје одговарајуће мере контроле и управљања у складу са смерницама СЗО, и да миграција потенцијално штетних материја из грађевинских производа не угрожава здравље људи. Када се детектује супстанца или једињење које је укључено на листу праћења, у концентрацијама које прелазе оријентационе вредности наведене на листи за праћење, државе чланице ће обезбедити да се предузму: (а) превентивне мере, мере ублажавања или одговарајуће праћење у сливовима за тачке захватања или у сировој води; (б) праћења тих супстанци или једињења од снабдевача водом; (ц) провере од снабдевача водом да ли је третман адекватан да би се достигла препоручена вредност и, где је потребно, да се оптимизује третман и, (д) корективне мере неопходне да заштите здравље људи.

Мера успостављања минималних хигијенских захтева за опрему и материјале

Одредбе Директиве 98/83/ЕЗ нису успеле да створе јединствене хигијенске захтеве за производе у контакту са водом намењеном за људску употребу, због чега се захтеви за национална одобрења производа разликују

од једне до друге државе, па је произвођачима тешко и скупо да пласирају своје производе широм Уније, а потрошачима и добављачима воде отежано је сазнавање да ли производи испуњавају здравствене захтеве. Успостављање усклађених минималних захтева у овој Директиви за материјале који долазе у контакт са водом намењеном за људску употребу доприноси достизању уједначеног нивоа здравствене заштите широм Уније, као и бољем функционисању унутрашњег тржишта.²⁷ Природа материјала који долазе у контакт са водом намењеном за људску употребу може утицати на квалитет такве воде кроз миграцију потенцијално штетних материја, повећањем микробног раста или утицајем на мирис, боју или укус воде. У ту сврху, ова Директива треба да успостави методологију за испитивање и прихватање полазних супстанци, састава и састојака; европске позитивне листе полазних супстанци, састава и састојака; методе и процедуре за укључивање полазних супстанци, композиције или састојке на европским позитивним листама или преиспитивање њиховог укључивања; и процедуре и методе за испитивање и прихватање коначних материјала који се користе у производу направљеном од комбинација почетних супстанци, композиција или састојака на европским позитивним листама. Како не би ометала иновације, Комисија треба да обезбеди да су такве процедуре пропорционалне и да не представљају непотребно оптерећење посебно малим и средњим предузећима. За укључивање полазне супстанце, састава или састојка у европске позитивне листе, треба захтевати процену ризика саме полазне супстанце, састава или састојка, као и релевантних нечистоћа и предвидљивих производа реакције и разградње у предвиђеној употреби. Процена ризика од стране подносиоца захтева или националног органа треба да обухвати здравствене ризике који произилазе из потенцијалне миграције под најгорим предвидивим условима употребе и токсичности. ЕЦХА основана Уредбом (ЕЗ) 1907/2006 требало би да прегледа и достави Комисији мишљење о супстанцама, саставима и састојцима на првим европским позитивним листама на време како би Комисија прегледала листе у року 15 година након њиховог усвајања. За потребе ажурирања европских позитивних листа ЕЦХА треба да достави мишљења о укључивању или уклањању супстанци, састава или састојака. Да би се олакшало једнообразно

²⁷ Уредба (ЕУ) 2019/1020 даје општи механизам за надзор тржишта за производе у целој Унији и обезбеђује да само производи који су усклађени и испуњавају захтеве који обезбеђују висок ниво заштите јавних интереса буду доступни на тржишту Уније. У свакој новој Уредби се наводи да ли се Уредба (ЕУ) 2019/1020 такође примењује на то законодавство како би се осигурало да се могу предузети одговарајуће мере тржишног надзора у погледу производа који још нису обухваћени овом уредбом. Видети: "Regulation (EU) 2019/1020 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on market surveillance and compliance of products and amending Directive 2004/42/EC and Regulations (EC) No 765/2008 and (EU) No 305/2011", OJ L 169, 25.6.2019.

тестирање производа за усклађеност са захтевима ове Директиве, Комисија треба да затражи од Европског комитета за стандардизацију (ЦЕН) да развије стандарде за једнообразно испитивање и процену производа у контакту са водом намењених за људску употребу. Надаље, најкасније девет година након крајњег датума за транспозицију ове Директиве, функционисање система који је уведен овом Директивом требало би да буде ревидирано како би се проценило да ли је здравље људи заштићено у целој Унији. Ова Директива се бави само здравственим и хигијенским аспектима материјала и супстанци које се користе у производима у погледу њиховог утицаја на квалитет воде намењене за људску употребу, као и правила за испитивање усаглашености и контролу квалитета финалних производа.²⁸

Мере у погледу хемикалија и филтерских медија за третман сирове воде

Хемикалије за третман и филтерски медији могу се користити за третман сирове воде ако не представљају ризик по безбедност воде намењене за људску употребу. Стога, поступци за третман и дезинфекцију воде намењене за људску употребу треба да обезбеде употребу хемикалија за третман и филтерских медија који су ефикасни, безбедни и којима се правилно управља како би се избегли негативни ефекти на здравље потрошача. Хемикалије за третман и филтерски медијуми не би требало да се користе више него што је потребно да би се избегли ризици по људско здравље и не би требало да појачавају раст микроба осим тамо где је то предвиђено, као што је побољшање микробне денитрификације. Државе чланице треба да гарантују обезбеђење квалитета хемикалија за третман и филтерских медија не доводећи у питање Уредбу (ЕУ) 528/2012 и коришћењем постојећих европских стандарда када су доступни. Неопходно је обезбедити да сваки производ, као и посуде са хемијским реагенсима и филтерским медијима, у контакту са водом намењеном за људску исхрану, приликом стављања у промет носе јасно читљиву и неизбрисиву ознаку, обавештавајући потрошаче, снабдеваче водом, инсталатере, органе власти и регулаторе да је предмет погодан за употребу у контакту са водом намењеном за људску употребу.²⁹

²⁸ Правила о томе како изразити перформансе производа или правила о структурној безбедности регулисани су Уредбом (ЕУ) 305/2011 или Уредбом (ЕУ) 2016/426. Видети: "Regulation (EU) No 305/2011 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2011 laying down harmonised conditions for the marketing of construction products and repealing Council Directive 89/106/EEC", *OJ L 88*, 4.4.2011; "Regulation (EU) 2016/426 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on appliances burning gaseous fuels and repealing Directive 2009/142/EC", *OJ L 81*, 31.2.2016.

²⁹ Уредбом (ЕУ) 528/2012 државама чланицама дозвољено је да ограниче или забране употребу биоцидних производа у снабдевању становништва водом за пиће. Видети:

Мере у вези оловних компонената

У циљу минимизирања присуства олова у води намењеној људској потрошњи, компоненте од олова у домаћим дистрибутивним системима могу се заменити током поправки или реконструкције постојећих инсталација материјалима који испуњавају минималне захтеве за материјале који долазе у контакт са водом намењеном за људску употребу, као што је утврђено овом Директивом. Државе чланице треба да размотре и предузму мере за замену компоненти направљених од олова у постојећим домаћим дистрибутивним системима, ако је то економски и технички изводљиво. Снабдевачима воде треба дати одређену флексибилност у погледу параметара које прате у сврху процене ризика и управљања ризиком система водоснабдевања у складу са Смерницама С30 и Приручником за план безбедности воде. Приступ заснован на ризику требало би да примењују сви снабдевачи водом, укључујући и мале снабдеваче водом. У случају неусклађености са захтевима наметнутим овом Директивом, држава чланица треба одмах да истражи узрок и обезбеди предузимање акција како би се што пре повратио квалитет испоручене воде.³⁰ У случајевима када водоснабдевање представља потенцијалну опасност по здравље људи, снабдевање таквом водом треба забранити или ограничити њено коришћење. У случајевима када су потребне корективне радње да би се повратио квалитет воде намењене за људску употребу, у складу са чланом 191(2) Уговора о функционисању Европске уније (УФЕУ) приоритет треба дати радњи која отклања проблем на извору.

Мере везане за доступност информација потрошачима

Потрошачи би требало да добију ажурне информације на лако доступан начин о количини потрошење годишње, променама у потрошњи, поређењу са потрошњом у просечном домаћинству када су такве информације доступне добављачу воде, као и о цени по литру воде намењене за људску употребу. Тиме се омогућава поређење са ценом флаширане воде, као и поређења са резултатима из програма праћења, информацијама о врстама третмана и дезинфекцијама воде које се примењују, релевантним информацијама о процени ризика и управљању ризиком у систему водоснабдевања. Тиме се добијају и савети како смањити потрошњу воде и избећи здравствене ризике услед стајаће воде, али и додатне информације које би јавности могле да буду од користи, као што су информације о

“Regulation (EU) No 528/2012 of the European Parliament and of the Council of 22 May 2012 concerning the making available on the market and use of biocidal products”, *OJ L* 167, 27.6.2012.

³⁰ Државе чланице треба да буду овлашћене, под условима одређеним чланом 14. ове Директиве.

показатељима као што су гвожђе, тврдоћа и минерали.³¹ Сврха бољег приступа релевантним информацијама потрошача је да повећа поверење грађана у воду којом се снабдевају, што би могло даље да доведе до повећане употребе воде из славине као воде за пиће, чиме би се могло допринети смањењу употребе пластике и емисије отпада и гасова стаклене баште. Суштински би то имало позитиван утицај на ублажавање климатских промена и животне средине у целини.

Мере усмерене на умањење цурења воде

Са побољшањем техника праћења стопе цурења су постале очигледне, па државе чланице треба да процене нивое цурења воде и да их смање ако су изнад одређеног прага да би се побољшала ефикасност водне инфраструктуре, укључујући избегавање прекомерне експлоатације оскудних ресурса воде намењених за људску потрошњу.³² У складу са Директивом 2000/60/ЕЗ, државе чланице ће обезбедити да се процена нивоа цурења воде на њиховој територији и потенцијала за побољшање смањења цурења воде изврши коришћењем методе оцењивања инфраструктурног индекса цурења (ИЛИ), или неког другог одговарајућег метода.³³ Резултати процене биће саопштени Комисији до 12. јануара 2026. године. Комисија ће до 12. јануара 2028. усвојити делегирани акт у складу са чланом 21. како би допунила ову Директиву, утврђивањем прага заснованог на ИЛИ, или другом одговарајућем методу, изнад којег ће државе чланице представити акциони план. У року од две године од усвајања делегираног акта наведеног у трећем подставу, државе чланице које имају стопу цурења која премашују праг утврђен у делегираном акту Комисији ће представити акциони план којим се утврђује скуп мера које треба предузети у како би се смањила њихова стопа цурења.

³¹ Седми акциони програм за животну средину до 2020. „Живети добро, у границама наше планете“, захтева да јавност има приступ јасним информацијама о животној средини на националном нивоу.

³² Директива 2003/4/ЕЗ има за циљ да гарантује право на приступ информацијама о животној средини у државама чланицама у складу са Архуском конвенцијом о приступу информацијама и учешћу јавности у доношењу одлука из 1998. и приступ правди у питањима животне средине. Директива 2007/2/ЕЗ је широког обима и обухвата дељење просторних информација, укључујући скупове података о различитим темама животне средине. Одредбе ове Директиве у вези са информисањем јавности и информацијама о праћењу имплементације не би требало да доводе у питање Директиве 2003/4/ЕЗ и 2007/2/ЕЗ.

³³ Процена ће узети у обзир аспекте јавног здравља, животне средине, техничке и економске аспекте и обухватити снабдеваче водом који снабдевају најмање 10.000 м3 дневно или опслужују најмање 50.000 људи.

Мере усмерене на механизме за извештавање

Овом Директивом требало би увести нови систем којим државе чланице успостављају, ажурирају и чине доступним Комисији и Европској агенцији за животну средину (ЕЕА), скупове релевантних података, како би се осигурала одговарајућа инфраструктура за јавни приступ, извештавање и размену података. Ова инфраструктура могла би послужити као индикатор за будуће евалуације ове Директиве. Државе чланице треба да базирају спецификације података на Директиви 2007/2/ЕЗ и њеним provedбеним актима. Одговарајући механизми за извештавање из Директиве 2013/51/Еуратом предвиђају посебне аранжмане за праћење радиоактивних супстанци у води намењеној за људску употребу. Државе чланице не могу у довољној мери остварити циљеве из ове Директиве, те у складу са принципом супсидијарности, из члана 5. ТЕУ, Европска унија има могућност да усвоји додатне мере.

5) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

Директива је објављена у Службеном гласнику Европске уније 23. децембра 2020. године, а ступила је на снагу 6. јануара 2021. године.

6) ИЗВОРИ

- Bjelica Vlajić, Iris, "The Right to Clean Water", *Water Research and Management Journal*, Vol 10 (2020) Српско друштво за заштиту вода, Београд, стр. 10–18.
- Braig, Katharina Franziska, The European Court of Human Rights and the Right to Clean Water and Sanitation, *Water Policy*, 20(2), 2018.
- "Directive (EU) 2020/2184 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2020 on the quality of water intended for human consumption (recast)", *OJ L* 435, 23.12.2020.
- "Directive 2009/54/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the exploitation and marketing of natural mineral waters (Recast)", *OJ L* 164, 26.6.2009.
- "Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy", *OJ L* 327, 22.12.2000.
- Етински, Родолуб, „Изједначавање међународне заштите економских, социјалних и културних права са међународном заштитом политичких и грађанских права, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 2009, XLIII (3).

- Filmer-Wilson, Emilie, "The Human Rights-Based Approach to Development: The Right to Water", *Netherlands Quarterly of Human Rights* Vol. 23(2), 2005.
- Fitzmaurice, Malgosia, "The Human Right to Water", *Fordham Environmental Law Review*, Vol. 18(3), 2006.
- Кривокапић, Борис „Појам људских права“, *Страни правни живот*, 60(1), 2017.
- Langford, Malcolm, Russell, F. S. Anna, "The Human Right to Water, Theory, Practice and Prospects", Cambridge University Press Cambridge, 2017.
- Младенов, Маријана М., Милојевић, Љ. Горан, „Људско право на воду са посебним освртом на праксу Европског суда за људска права“, *Страни правни живот* бр. 39, 2019.
- Палевић, Милан, Рапајић, Милан „Право на воду као људско право и управно-правна регулација у Србији“, *Гласник Правног факултета у Крагујевцу*, Vol. 7(2), 2016.
- "Regulation (EU) No 182/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 laying down the rules and general principles concerning mechanisms for control by Member States of the Commission's exercise of implementing powers", *OJ L* 55, 28.2.2011.
- "Regulation (EC) No 1935/2004 of the European Parliament and of the Council of 27 October 2004 on materials and articles intended to come into contact with food and repealing Directives 80/590/EEC and 89/109/EEC", *OJ L* 338, 13.11.2004.
- "Regulation (EC) No 1907/2006 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 concerning the Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH), establishing a European Chemicals Agency, amending Directive 1999/45/EC and repealing Council Regulation (EEC) No 793/93 and Commission Regulation (EC) No 1488/94 as well as Council Directive 76/769/EEC and Commission Directives 91/155/EEC, 93/67/EEC, 93/105/EC and 2000/21/EC", *OJ L* 396, 30.12.2006.
- "Regulation (EU) 2019/1020 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on market surveillance and compliance of products and amending Directive 2004/42/EC and Regulations (EC) No 765/2008 and (EU) No 305/2011", *OJ L* 169, 25.6.2019.
- "Regulation (EU) No 305/2011 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2011 laying down harmonised conditions for the marketing of construction products and repealing Council Directive 89/106/EEC", *OJ L* 88, 4.4.2011.
- "Regulation (EU) 2016/426 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on appliances burning gaseous fuels and repealing Directive 2009/142/EC", *OJ L* 81, 31.2.2016.

- “Regulation (EU) No 528/2012 of the European Parliament and of the Council of 22 May 2012 concerning the making available on the market and use of biocidal products”, *OJ L 167*, 27.6.2012.
- „Закон о водама“, *Службени гласник РС*, бр. 30 од 7. маја 2010, бр. 93 од 28. септембра 2012, бр. 101 од 16. децембра 2016, бр. 95 од 8. децембра 2018, бр. 95 од 8. децембра 2018.

7) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Европска комисија у свом саопштењу од 19. марта 2014. године истакла је да је вода јавно добро а не роба, и позвала државе чланице да обезбеде приступ минималном водоснабдевању за све грађане, у складу са препорукама СЗО и Циљевима одрживог развоја УН. Државе чланице би требало да реше питање приступа води на националном нивоу, према својим капацитетима и расположивим ресурсима. У циљу побољшања интегрисаног управљања водним ресурсима, требало би да користе интеграцију мера за заштиту и очување потенцијалних извора снабдевања слатком водом, укључујући инвентаризацију водних ресурса, заштиту планинских падина и обала река, и друге релевантне развојне и конзерваторске активности, истовремено уживајући дискреционо право у вези са врстом мера које изаберу да примене. Државама се саветује интеграција управљања квантитетом и квалитетом воде, укључујући ресурсе површинских и подземних вода у оквиру националног процеса планирања и, по потреби, успостављање независне регулативе и надзора над слатком водом на основу националног законодавства и економских мера. Истовремено, може се размотрити хармонизација националних стратегија и акционих програма на регионалном нивоу, док се на глобалном нивоу очекује побољшано разграничење одговорности, подела рада и координација међународних организација и програма. У важећем Закону о водама Републике Србије предвиђено је усвајање Стратегије и Акционог плана за управљање водама које усваја Влада на предлог Министарства на период од десет година, с тим што се по истеку шест година преиспитују решења предложена Стратегијом.³⁴ Акциони план садржи активности неопходне за реализацију Стратегије, рокове за реализацију планираних активности, као и органе, организације и јавна предузећа надлежна за реализацију тих активности. Након доношења Директиве, Министарство здравља започело је припрему нацрта предлога новог Закона о води за пиће и Правилника о здравственој исправности воде за пиће како би се превазишла одступања домаћег законодавства у односу на захтеве нове Директиве. За Републику Србију ово

³⁴ „Закон о водама“, *Службени гласник РС*, бр. 30 од 7. маја 2010, бр. 93 од 28. септембра 2012, бр. 101 од 16. децембра 2016, бр. 95 од 8. децембра 2018, бр. 95 од 8. децембра 2018 – др. Закон.

је јако важно, имајући у виду да је неколико пута Европска комисија изразила забринутост због чињенице да се водотокови у Србији загађују отпадним водама и непречишћеном канализацијом. Такође, у Србији је лош квалитет воде са забележеним присуством тешких метала или отровних супстанци које су веома штетне по здравље становништва.

THE RIGHT TO CLEAN WATER ACCORDING TO THE EUROPEAN LEGISLATION

Abstract: The supply of clean, fresh water is an important resource for the survival of all living things. Survival requires comprehensive and rational resource management and recognition of the interconnectedness of elements related to drinking water. Due to the complexity of the matter, a common position on the right to access to water is much more difficult to achieve than a consensus on political rights. In the legislation of the European Union, this problem is recognised through the provision of guarantees for the realisation of the right to water through the protection of all water resources, which would meet the growing needs of people for water in all their activities while simultaneously protecting the ecosystem. In this sense, the competent authorities of the European Union adopted Directive (EU) 2020/2184 on December 16, 2020, on the quality of water intended for human consumption. The obligation to transpose this Directive into national legislation should be limited to provisions that represent substantial amendments to the current legislation of the Union. The paper discusses the adopted standards related to the purity of water intended for human use through the application of comparative and historical methods and methods of content analysis. The measures that the member states should take to ensure clean and high-quality water are highlighted in particular. At the end of the paper, appropriate conclusions are provided in relation to the international obligations of the Republic of Serbia, which is invited to more responsibly manage water resources and improve the cleanliness and protection of its rivers through the harmonisation of domestic legislation with the legislation of the European Union.

Keywords: right to clean water, legislation of the European Union, obligations of member states, Republic of Serbia.